

BORIS URBANČIČU OB SEDEMDESETLETNICI

Vedro in veselo lahko intoniramo zapis ob visokem življenjskem jubileju prof. Borisa Urbančiča, kajti letnica 1973, ko je odšel v pokoj, ne pomeni zareze v njegovem kulturnem delovanju: nadaljuje z delom na področju slovenskega jezikoslovja in tudi z vlogo, ki mu je bila dodeljena kot lektorju češkega jezika na Filozofski fakulteti v Ljubljani velik del življenja. Kot da mu častitljiva leta prav nič niso odvzela življenjskih moči in poguma.

Življenje našega jubilaranta je že na zunaj zaznamoval nemirni čas in mu določil odgovorne naloge: rodil se je v Ljubljani 21. decembra 1913 in sodi v generacijo izobražencev, ki si je pridobivala svoje znanje na domači, slovenski univerzi (diplomiral je iz slovenskega in starocerkvenoslovenskega jezika), toda sredi študijskega poglobljanja in znanstvenega dela je mlade ljudi presenetila druga svetovna vojna in vključiti se je bilo treba v narodnoosvobodilni boj. Urbančičevi življenjepisni podatki kažejo na pomembne funkcije, ki jih je opravljal v letih vojne in po njej. Že do odhoda v partizane je deloval kot okrožni sekretar agitpropa, po letu 1943 pa imenujmo le nekatere vloge: v upravi partijske šole, v predsedstvu SNOS, v uredništvu slovenskih poročil za Radio svobodna Jugoslavija, načelnik Tanjuga za Slovenijo itd. Po osvoboditvi se je posvetil predvsem prosvetnemu delovanju, delal je v ministrstvu za prosveto in v agitpropu pri CK KPS kot urednik partijske revije Delo od leta 1948 do 1952.

Ob vsem tem dejavnem javnem življenju pa gre Urbančičeva strokovna usmerjenost v bohemistiko, ki si jo je za področje svojega strokovnega dela izbral že v študijskih letih. Da bi čim bolje opravljal vlogo posredovalca med dvema sorodnima kulturama, se je v znanju češkega jezika, jezikoslovja in književnosti nekajkrat študijsko izpopolnjeval na Češkem (leta 1933, 1939/40 in tudi v letih po osvoboditvi). V obdobju 1941–1943 mu je bilo zaupano delo lektorja za češki jezik na Filozofski fakulteti v Ljubljani, in to na osnovi njegovega takratnega strokovnega dela: za dve študiji s področja češko-slovenskih književnih zvez je namreč v letih 1936 in 1937 prejel svetosavsko nagrado ljubljanske univerze. V vlogi lektorja za češki jezik je prof. Boris Urbančič nadaljeval po letu 1947; generacijam študentov slovenistike in slavistike po vojni je v okviru lektorata na fakulteti posredoval znanje češkega jezika in védenje o češki znanosti in kulturi.

Kot nosilec *slovenske bohemistike* je na začetku začrtoval svoje strokovno delo v podobnih smernicah kot njegov predhodnik Václav Burian – v raziskave češko-slovenskih književnih stikov (npr. *Česká próza u Slovinců, Čsl. – jihosl. revue, Praha 1936*). Problematika bogatih stikov med Čehi in Slovenci je še nadalje ostala področje Urbančičevega strokovnega zanimanja (prim. njegova poročila o publikacijah s tovrstno tematiko) in se ji posveča tudi danes, ko intenzivno raziskuje slovensko-češke zveze; v obsežnem poglavju jih bo avtor prikazal v Enciklopediji Slovenije in Jugoslavije. Vendar pa mu je lektorsko delo, podrobnejša jezikovna obravnava besedila, odpiralo še druge oblike strokovnega delovanja: prevajanje in strokovno obravnavanje jezikovnih problemov. Čeprav ima vrsto prevodov iz češke književnosti, se tej dejavnosti ni posvetil v celoti. In če bomo ob literarnem biserčku Josefa Čapka, ki ga je poslovenil Boris Urbančič, izrazili obžalovanje, zakaj ni širše zastavil prevajalskega peresa, bomo to zapisali zato, ker je knjiga *O psičku in muci* (MK 1972) presajena v slovenščino tako lepo, da so jo sprejeli za svojo zlato knjigo številni mladi bralci.

Veliko bolj vneto in predano pa je zastavil strokovne moči jezikoslovnem delu, in sicer od začetkov šestdesetih let. V izhodiščih Havránkove češke teorije o knjižnem jeziku, ki jo je kasneje izpopolnjeval Alois Jedlička, je Boris Urbančič obravnaval vrsto problemov iz slovenskega oblikoslovja, pravopisa in jezikovne kulture, in sicer v strokovnih revijah in referatih na slavističnih zborovanjih na Bledu, v Piranu, Sarajevu in v Bratislavi. Gotovo bo trajno vrednost ohranila njegova študija »Bravec« kot pravopisni in pravorečni problem (Slavistična revija XIV, 1963), ponatisnjena tudi v knjigi *O jezikovni kulturi* (1972), v kateri so obravnavana nekatera zelo občutljiva vprašanja slovenskega jezikoslovja (purizem, kriteriji pravilnosti, izposojenke iz srbohrvatskega jezika idr.). Da je bila knjiga v javnosti sprejeta, kaže dejstvo, kako hitro po izidu je bila razprodana; leta 1973 je izšla druga izdaja, razširjena s poglavjem o stilistiki. Zadnja leta Boris Urbančič zelo aktivno spremlja jezikovno problematiko v zvezi z nastajanjem novega slovenskega pravopisa. Njegova kritična ocena Načrta pravil za novi slovenski pravopis (v Slavistični reviji 1978, št. 1 in v Naših razgledih 1982, št. 8) je s svojim drugačnim gledanjem na pravopisne probleme povzročila živahno strokovno razpravljanje.

Za potrebe češkega lektorata na fakulteti je Boris Urbančič oskrbel dve učni knjigi: v ciklostirani *Češki čitanki* (1967) je predstavil umetnostna in strokovna besedila znanih čeških avtorjev, v visokošolskem učbeniku *Češčina* (1980) pa je ob soavtorstvu Aloisa Jedličke in Přemysla Hauserja prikazan glasovni, gramatični in besedotvorni stroj češkega jezika z dodanim poglavjem čeških besedil in dvojezičnih slovarčkov. In prvi pri tej knjižni publikaciji želimo povedati, kako zelo si je Boris Urbančič v povojnem obdobju prizadeval obnoviti in poglobiti vezi med Čehi in Slovenci; tudi tako, da je omogočal daljši ali krajši studij na praški univerzi mladim slovenistom, ki jih je sam navdušeno usmerjal v jezikoslovje. Kot sad skupnih ustvarjalnih moči je izšla knjiga češke kratke proze *Čas nespečnosti* (zbirka Kondor, 1967) ob souredništvu Františka Benharta in Borisa Urbančiča, ki je v spremni besedi objavil članek o jeziku prevodov.

V našem jubilejnim zapisu ne moremo imenovati vsega niti ne zapisati globljih strokovnih analiz. Čisto na koncu ne smemo izpustiti podatka, da je Boris Urbančič v letih 1959–1965 urejal tudi jezikoslovni del revije Jezik in slovstvo in objavjal v njej svoje strokovne prispevke. Ob življenjskem prazniku mu izrekamo zahvalo za opravljeno delo in pošiljamo na straneh našega glasila iskrene čestitke.

Albinca Lipovec
Filozofska fakulteta v Ljubljani